

ENERGIETRANSITIE IN DE ROTTERDAMSE SPORT

Sportbedrijf Rotterdam ziet volop mogelijkheden om het sportvastgoed duurzamer te maken

Met de oprichting van het Sportbedrijf Rotterdam begin 2018 besloot de gemeente het beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties op een andere manier te gaan organiseren. Parallel daaraan is duurzaamheid, in het kielzog van het coalitieakkoord *Nieuwe Energie voor Rotterdam*, een belangrijk thema geworden in het sportaccommodatiebeleid. Een thema dat het Sportbedrijf voortvarend en met veel enthousiasme oppakt: "Mooi is dat we met onze schaalgrootte ook dingen kunnen uitproberen."

Door: Leon Jansen Lok Foto's: Tijmen Kielen

Het is een uitspraak van Ronald van Ombergen, directeur van het Sportbedrijf Rotterdam, dat naast de gemeente zelf, Rotterdam Topsport en Rotterdam Sportsupport de vierde speler is in de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid. Het Sportbedrijf is gevestigd in het voormalige deeltgemeentekantoor dat ook het Zwembad Rotterdam huisvest. Dat centrum is in de plaats gekomen van het historische zwembad Charlois en is een waarlijk architectonisch hoogstandje. Het heeft twee bassins; een 50-meter wedstrijdbad en een 25-meter doelgroepenbad, die los van elkaar te gebruiken zijn en gescheiden worden door een vaste tussenwand. Van Ombergen licht het organisatorische plaatje kort toe en legt uit wie wat doet: "De gemeente geeft de opdrachten, de Stichting Rotterdam Topsport richt zich op de grote topsportevents en de topsporters in de stad en de regio. Sportsupport biedt ondersteuning aan verenigingen op het gebied van structuur en bestuur. En wij zijn er voor het beheer en de exploitatie van sportaccommodaties, een taak die de gemeente voorheen zelf uitvoerde."

ACCOMMODATIES EN PROGRAMMERING

"Daarnaast heeft het Sportbedrijf ook een tak programmering", vervolgt hij. "Dat heeft vooral betrekking op de side-events van topsport. School- en buurtsport zitten daarin, maar ook sportregie waarmee we kijken naar de sportprogrammering in de stad en kijken waar dingen anders en beter kunnen." Dat doet het Sportbedrijf met maar liefst zo'n 1.100 partners in de stad, waarvan een derde verenigingen, en twee derde commerciële en maatschappelijke instellingen. Een van de 360 medewerkers van het Sportbedrijf is Martijn Diederiks, controller, maar sinds begin dit jaar ook betrokken bij het duurzaamheidsprogramma. "Een logische combinatie, want duurzaam heeft veel te maken met vooruitplannen en het beheersen van toekomstige geldstromen." Diederiks vertelt dat het Sportbedrijf meer dan 180 objecten in beheer heeft: 10 zwembaden, 13 sporthallen, 4 sportzalen, 80 gymzalen en ongeveer 80 buitencomplexen, waaronder de roeibaan, voetbalvelden en hockeyvelden. "We hebben drie relaties met de stad: de stad is aandeelhouder, opdrachtgever en via de afdeling Vastgoed ook onze huisbaas. Wij huren de accommodaties en verzorgen zowel het groot als het dagelijks onderhoud."

GEMEENTELIJK DUURZAAMHEIDSBELEID

De toegenomen aandacht voor duurzaamheid is natuurlijk niet verrassend. Diederiks: "Het is internationaal, nationaal en regionaal beleid geworden. Iedereen heeft ermee te maken. De stad heeft er ook eigen beleid op gemaakt en een eigen invulling aan gegeven. Dat zijn de kaders waarbinnen wij werken." Tessa Vreeken, werkzaam bij de gemeente Rotterdam en daar accounthouder Sportbedrijf, vult aan: "Een belangrijke opgave in de huidige sportnota is het stimuleren van duurzame (ver) bouw van sportaccommodaties. Daar wordt door het Sportbedrijf invulling aan gegeven voor de sportaccommodaties die in eigendom zijn van de gemeente." Daarnaast zijn er nog de verenigingsaccommodaties. Van de 350 Rotterdamse amateursportverenigingen hebben er circa 120 een accommodatie in (economisch) eigendom. Veel van deze clubhuizen en kleedkamers zijn in de jaren 60 en 70 gebouwd en zijn logischerwijs niet voorzien van energiebesparende installaties.

“DUURZAAMHEID IS IN DE HELE STAD EEN BELANGRIJK THEMA”
Ronald van Ombergen (Sportbedrijf Rotterdam)

Duurzaamheid

Voor het nemen van energiebesparende maatregelen kunnen deze verenigingen op verschillende regelingen een beroep doen. Natuurlijk op de landelijke BOSA-regeling, maar ook op de provinciale regeling Lokale Initiatieven Energietransitie.

SUBSIDIEREGELING VOOR VERENIGINGEN

Rotterdam Sportsupport ondersteunt sportverenigingen in het aanvragen van alle beschikbare subsidies voor duurzaamheidsmaatregelen. "Zelf hebben we de subsidieregeling 'Energiebesparende maatregelen voor verenigingen', vertelt Vreeken. "Verenigingen kunnen gebruikmaken van een scan en vrijblijvend advies door Sportstroom." Voor het Sportbedrijf ligt op dat vlak niet de eerste prioriteit. Van Ombergen: "Wij hebben zelf al meer dan 180 objecten, daar hebben we een flinke kluit aan. Om die op het juiste niveau te krijgen, een idee te krijgen welke we als eerste moeten vervangen, wat het kost om een voorziening op het juiste niveau te krijgen, daar kunnen we volop mee vooruit. En vergeet niet, er zijn natuurlijk ook verenigingen die al zeer vooruitstrevend zijn en die de verduurzaming zelf al hebben opgepakt. Die gaan zelf met zonnepanelen aan de slag, met partners die ze daar zelf in vinden."

“WIJ HEBBEN MEER DAN 180 OBJECTEN, OM DIE OP HET JUISTE NIVEAU TE KRIJGEN, DAAR HEBBEN WE EEN FLINKE KLUIF AAN”

Ronald van Ombergen (Sportbedrijf Rotterdam)

GEZAMENLIJKE AMBITIE

Grosso modo wil Rotterdam bereiken dat de CO2-uitstoot in 2030 49% lager is ten opzichte van 1990 en dat in 2030 circulair de maatstaf is en het fossiele grondstofgebruik met 50% is verminderd. Vreeken: "Dat kan de stad niet alleen. Daar hebben we onze partners, zoals het Sportbedrijf, voor nodig. Zij hebben een visie op duurzaamheid geformuleerd en nemen de praktische stappen die nodig zijn om bij te dragen aan de duurzaamheidsambities van Rotterdam." Diederiks: "Voor de stad, en dus voor ons ook, is het superbelangrijk om gas-loos te worden. Maar gas-loos is moeilijker dan energie opwekken. Wij moeten daarom kritisch kijken naar wat we snel en wat we minder snel kunnen doen." Van Ombergen: "Wij willen die verduurzaming zelf realiseren. Dat begint met het maken van een goede analyse. Wij kijken heel goed naar ons vastgoedbezit: waar gaan we wat doen, kan het financieel uit? Als je bijvoorbeeld een dak hebt dat over zes jaar vervangen moet worden, dan moet je daar nu natuurlijk geen zonnepanelen op leggen."

NULMETING

Het maken van een goede nulmeting kostte het Sportbedrijf veel tijd. Het in kaart brengen van het gemeentelijk (sport)vastgoed en alle meters was een enorme klus. Diederiks: "Wij zijn vorig jaar begonnen met het opstellen van een visie en zijn maanden bezig geweest om alles goed in beeld te krijgen. Daarin speelde mee dat er in het verleden al diverse maatregelen zijn genomen, onder andere vanwege wettelijke verplichtingen. Zo sloot de gemeente in 2011 als eerste gemeente een groot ESCO-contract (Energy Service Company) af voor negen zwembaden. Een tienjarig onderhoud- en energieprestatiecontract leverde een gegarandeerde besparing op van 34% op de energiekosten en een vermindering van 15% op de onderhoudskosten. We hebben een projectbureautje opgezet en daardoor zijn we nu inmiddels experts aan het worden. Want dat waren we bepaald nog niet." Van Ombergen: "Die algehele inventarisatie bracht ons ook op nieuwe ideeën. Sommige voorzieningen zijn zo oud en slecht, dat we kijken of er niet beter nieuwbouw gerealiseerd kan worden. En dan wordt het interessant: zetten we iets solistisch neer zoals dat vroeger ging, of gaan we integreren met een groter vastgoedobject. Dan ontstaat er ook een ander vastgoedmodel. Een nieuwe sporthal die geïsoleerd is met rendementsglas, is wel even wat anders dan die gebouwen uit de jaren 60 en 70, waar de verwarming soms letterlijk naast de voordeur staat die de hele dag open en dicht gaat."

EXPERIMENTEREN

De omvang van Rotterdam biedt mogelijkheden als het gaat om duurzaamheid. Van Ombergen: "Aan de ene kant zijn we klein, een overzichtelijk bedrijf in een de stad die te overzien is. Maar we zijn ook groot genoeg om te kunnen experimenteren." Daarmee doelt hij onder andere op de gymzaal aan de Klein Coolstraat die als showcase wordt gebruikt voor de vernieuwing en herinrichting van gymzalen. Het moet een zaal worden waarin Het Sportbedrijf samen met de gebruikers wil ervaren wat wel en niet werkt, zowel voor het bewegingsonderwijs als voor het andere sportaanbod. Aan de hand van 'leerpunten' in deze zaal wordt vervolgens een plan gemaakt om in de toekomst meer gymzalen aan te pakken. Met een ledvloer, een interactieve smart-wall, elektrisch bedienbare hijsunits, een walljumper, een goede licht- en geluidsinstallatie en allerlei digitaal en interactief spelmateriaal, is het bovendien de bedoeling zoveel mogelijk mensen te inspireren en te betrekken bij het sport- en beweegaanbod. Van Ombergen: "We gaan ook volgen hoeveel meer bezoekers de gymzaal gaat trekken en hoe het onderhoud verloopt. Daarnaast hebben we volop andere vragen en plannen. Zonnepanelen in kunstgrasvelden bijvoorbeeld, werkt dat wel of niet? Zijn er nog meer nieuwe toepassingen mogelijk? We zijn bijvoorbeeld ook begonnen met de recycling van kunstgras. Kost wat meer, maar levert op de lange termijn ook meer op, qua duurzaamheid en qua gezondheid. Zo kijken wij continu naar vervangingsopgaves."

“ER ZIJN VERENIGINGEN DIE AL ZEER VOORUITSTREVENDE ZIJN EN DIE DE VERDUURZAMING ZELF AL HEBBEN OPGEPAKT. DIE GAAN ZELF MET ZONNEPANELEN AAN DE SLAG, MET PARTNERS DIE ZE DAAR ZELF IN VINDEN”

Ronald van Ombergen
(Sportbedrijf Rotterdam)

“WE ZIJN BEGONNEN
MET DE RECYCLING VAN
KUNSTGRAS. KOST WAT
MEER, MAAR LEVERT OP
DE LANGE TERMIJN OOK
MEER OP”

Ronald van Ombergen
(Sportbedrijf Rotterdam)

GEEN BEZUINIGING, MAAR OOK GEEN EXTRA GELD

Financieel-technische argumenten zijn niet altijd het belangrijkste, wel beziet het Sportbedrijf nadrukkelijk waar kosten lager gemaakt kunnen worden door in te zetten op duurzaamheid. Diederiks: "Hoe kunnen we de verduurzaming organiseren? We hebben uiteraard het voordeel dat we een maatschappelijke onderneming zijn. We hoeven niet per se keuzes te maken die binnen twee jaar zijn terugverdiend. Daar hebben we langer de tijd voor. Anderzijds zijn onze middelen niet onbeperkt. We hebben dezelfde budgetten als voorheen. Er is geen bezuiniging, maar we worden ook niet extra gefinancierd vanwege de duurzaamheid. Daarom proberen we steeds te kijken naar welke maatregelen gerealiseerd kunnen worden met een positieve businesscase. Sommige maatregelen zijn lastig, omdat ze een financieringsaspect hebben dat met een derde partij opgelost moet worden. Met zonnepanelen zijn over het algemeen positieve businesscases te maken. Maar de aansluiting op het warmtenet kan kostbaar zijn. We hebben in Rotterdam een redelijk dekkend warmtenet, maar nog lang niet overal. Zelfs het aanleggen van een klein stukje leiding kan een vrij kostbare zaak zijn. In die gevallen kijken we samen met de gemeente Rotterdam wat wel of niet mogelijk is."

OPTIMALE BEZETTINGSGRAAD

Het Sportbedrijf ziet de duurzaamheidsambitie als een uitdaging, bijna een sport op zich. Van Ombergen: "Toen wij het vastgoed van de sport overnamen, lagen er geloof ik op twee accommodaties zonnepanelen. Er was voorheen gewoon weinig aandacht voor. Ons idee is: op zoveel mogelijk daken proberen iets duurzaam te organiseren. Daar hebben we veel lol in. Het is gaaf als iets lukt en dat laten we dan ook blijken." Nog een schot voor de boeg: "Kunstgrasvelden liggen er overdag grotendeels ongebruikt bij. In de zomer staan ze zon te vangen en zijn ze bloedheet. Stel dat daar waterleidingen onder zouden liggen, dan kun je die warmte toch mooi gebruiken om het water te verwarmen? Dat zijn mooie toekomstbeelden, vinden wij. Dus zeggen wij tegen verenigingen en beheerders van accommodaties: daag ons maar uit. Laat maar zien wat je kan, wij doen wel mee. Het kan alleen niet op alle complexen tegelijk. Maar op een veld dat je niet zo veel gebruikt kun je prima experimenteren." "Het is mooi dat we vanuit onze opdracht de mogelijkheden voor verduurzaming kunnen koppelen aan de programmering van sport in de stad. We zoeken continu naar een optimale bezettingsgraad van de voorzieningen. Een sporthal wordt overdag gebruikt door scholen; 's morgens vroeg en 's avonds kun je 'm verhuren. Geldt ook voor zwembaden: overdag hebben we daar schoolzwemmen, dan komt het leszwemmen en 's avonds zijn de baden het domein van de verenigingen. Veel buitensportcomplexen worden in de winter veel minder gebruikt. Als je velden kunt overkappen, zoals hockeyvereniging Leonidas heeft gedaan, heb je misschien een sporthal minder nodig. Dat zijn natuurlijk interessante duurzaamheidsmaatregelen."

“AAN DE ENE KANT ZIJN WE KLEIN, EEN OVERZICHTELIJK BEDRIJF IN EEN DE STAD DIE TE OVERZIEN IS. MAAR WE ZIJN OOK GROOT GENOEG OM TE KUNNEN EXPERIMENTEREN”

Ronald van Ombergen
(Sportbedrijf Rotterdam)

“ZO HEBBEN WE BIJVOORBEELD VOETBALCLUB BZC/ ZUIDERPARK HUN OUDE KUNSTGRASVELD TERUGGEGEVEN IN DE VORM VAN EEN PICKNICKTAFEL”

CIRCULAIR KUNSTGRAS

Het werd al genoemd: de recycling van kunstgras. Daar is het Sportbedrijf al heel concreet mee bezig. Diederiks: "Afgelopen zomer moesten 14 kunstgrasvelden vervangen worden en we hebben twee bedrijven in de arm genomen die de ambitie hadden kunstgras duurzaam en circulair te maken. Met als ultiem doel elke kunstgrasvezel opnieuw te gebruiken. Deze bedrijven zorgden ervoor dat de rollen kunstgras al op het veld werden ingepakt, om te voorkomen dat bij de afvoer rubber werd verspreid. Ook is het de bedoeling kunstgras materiaal later te verwerken in producten zoals slagplanken voor hockey, drainagebuizen, rubber tegels of meubilair. "Zo hebben we bijvoorbeeld voetbalclub BZC/Zuiderpark hun oude kunstgrasveld teruggegeven in de vorm van een picknicktafel. Dat is waanzinnig leuk. Van dat soort dingen krijg je de meeste feedback. Dan zie je hoeveel enthousiasme er loskomt als je het hebt over circulair, terwijl dat niet eens een hoofdthema is in de duurzaamheidsvisie."

Zo heeft het Sportbedrijf in de korte tijd van zijn bestaan al tal van mooie duurzaamheidsplannen ontwikkeld en zijn de eerste resultaten zichtbaar. Directeur Van Ombergen ziet alleen maar voordelen en nauwelijks problemen. "Hooguit dat de verwachtingen te hoog worden. Maar dat hebben we zelf in de hand. En we staan er natuurlijk ook niet alleen voor. Duurzaamheid is in de hele stad een belangrijk thema. Ook Ahoy zet duurzaamheid echt op één. In het kader van het EU-programma Ruggedised (waarin Rotterdam-Zuid als 'living lab' geldt voor het testen van intelligente oplossingen voor energie, transport en digitale technologie) willen zij samen met een marktpartij een 'thermisch grid' ontwikkelen, een groot veld met dynamo's. Super-inspirerend, ook voor ons!" ■